

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ υπ' αριθμ. 138/2016

ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ε' Τμήματος

Συνεδρίαση της 24^{ης} Μαΐου 2016

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Βασιλική Πανταζή, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αδαμαντία Καπετανάκη, Σταύρος Σπυρόπουλος και Βασίλειος Καραγεώργος, Νομικοί Σύμβουλοι.

Εισηγητής : Δημήτριος Ι. Μακαρονίδης, Νομικός Σύμβουλος.

Αριθμός Ερωτήματος: Το με αριθμό πρωτ. 9698/14.4.2016 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών και Διοικητικής Υποστήριξης, Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών Κεντρικής Υπηρεσίας, Τμήμα Προϋπολογισμού και Μισθοδοσίας.

Ερώτημα : Εάν, βάσει των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1 του π.δ. 28/1931, 1 παρ. 6 του ν. 2429/1996, 4 περ. 96 του ν. 2459/1997, 1 παρ. 6 του ν. 3023/2002 και 1 παρ. 7 του ν. 4304/2014, η κρατική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων υπόκειται σε τέλος χαρτοσήμου, ενόψει του ότι, στις όμοιες χρηματοδοτήσεις μέχρι και το έτος 2015, δεν είχε επιβληθεί τούτο.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε'), γνωμοδότησε ως εξής:

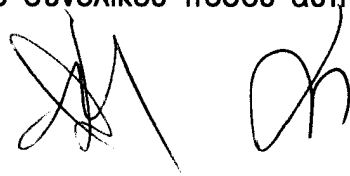
I. ΕΙΣΗΓΗΣΗ.

Η Εισήγηση προς το Ε' Τμήμα του Ν.Σ.Κ., διαλαμβάνει τα ακόλουθα, τα οποία αποτελούν και την επί της ουσίας γνώμη του εισηγητή:

«ΙΣΤΟΡΙΚΟ

1. Από το έγγραφο της ερωτώσης υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

Η ερωτώσα υπηρεσία, υπέβαλε προς την Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου του Υπουργείου Οικονομικών στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, για έλεγχο και εξόφληση, χρηματικά εντάλματα, που αφορούν στην τακτική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων, οικονομικού έτους 2015. Κατόπιν του με αριθ. πρωτ. οικ. 4013/21.12.2015 εγγράφου της υπηρεσίας αυτής (ΥΔΕ) προς το Υπουργείο Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, Διεύθυνση Ειδικών Φορολογιών και Έμμεσης Φορολογίας, η τελευταία, με το με αριθ. πρωτ. ΔΕΕΦ Β 1018075 ΕΞ 2016/5.2.2016 έγγραφό της, γνωστοποίησε, κατά το μέρος που ενδιαφέρει, ότι «η καταβολή τακτικής χρηματοδότησης υπέρ των πολιτικών κομμάτων υπόκειται σε αναλογικό τέλος χαρτοσήμου, δεδομένου ότι σύμφωνα με τις διατάξεις της περίπτωσης 96 του άρθρου 4 του ν. 2459/1997, όπως αυτές κοινοποιήθηκαν με την εγκύκλιό μας με αρ. πρωτ. 1027931/331/Τ&Ε.Φ.ΠΟΛ.1084/6.3.1997, καταργήθηκε η απαλλαγή που προβλεπόταν από τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του ν. 2429/1996», η δε ερωτώσα υπηρεσία, ενημερώθηκε σχετικά με το με αριθ. πρωτ. 995/21.3.2016 έγγραφο της ΥΔΕ, στο οποίο αναφέρεται, επιπροσθέτως, ότι η επίμαχη χρηματοδότηση υπόκειται σε αναλογικό τέλος χαρτοσήμου αναδρομικώς από την ημερομηνία δημοσίευσής του ν. 3459/1997. Υπέβαλε δε, στην συνέχεια, το ερώτημα, αναφέροντας, ως κρίσιμες, τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 του π.δ. 28/1931, 1 παρ. 6 του ν. 2429/1996, 4 περ. 96 του ν. 2459/1997, 1 παρ. 6 του ν. 3023/2002 και 1 παρ. 7 του ν. 4304/2014, και, περαιτέρω, ότι, κατά την πρόσφατη καταβολή της α' δόσης της κρατικής χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων για το 2016, επιβλήθηκε τέλος χαρτοσήμου επί του συνολικού ποσού αυτής, ενώ το

τέλος χαρτοσήμου περιγράφεται στον οικείο Κώδικα ως φόρος, ως τέτοιος δε χαρακτηρίζεται και στα σχετικά με την ταυτότητα οφειλής έγγραφα, που εκδίδονται από τις οικείες Δ.Ο.Υ.

2. Εξ άλλου, με το με αριθμό πρωτ. 223-555/19.4.2016 έγγραφο του Γραφείου Νομικού Συμβούλου, ζητήθηκε κατεπειγόντως μέσω της ερωτώσας υπηρεσίας, η, κατά το συντομότερο, γνώμη της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, περί της ισχύος και της εφαρμογής των διατάξεων της παρ. 6 άρθρου 1 του ν. 3023/2002 και της παρ. 7 άρθρου 1 του ν. 4304/2014, οι οποίες, ενώ η ερωτώσα υπηρεσία τις θεωρεί σχετικές και τις μνημονεύει στο ερώτημα, εν τούτοις, δεν γίνεται μεία αυτών στο ανωτέρω έγγραφο της φορολογικής διοίκησης, που ερμηνεύει την περ. 96 άρθρου 4 του ν. 2459/1997 και αναφέρεται στην εγκύκλιο αριθ. 1084 του έτους εκείνου. Κατόπιν του με αριθ. πρωτ. 13475/22.4.2016 εγγράφου της ερωτώσας υπηρεσίας, η προαναφερόμενη υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών δεν απάντησε εισέτι, αν και απευθυνθήκαμε προσωπικώς (όπως και η ερωτώσα υπηρεσία) στο Υπουργείο αυτό, σε ανώτερο επίπεδο, ενώ, μας γνωστοποιήθηκε από την ερωτώσα υπηρεσία το κατεπείγον του ερωτήματος, εν όψει της επόμενης δόσεως που πρέπει να καταβληθεί στα πολιτικά κόμματα, κατά το αμέσως προσεχές χρονικό διάστημα.

Νομοθετικό πλαίσιο

3. Στο άρθρο 29 του Ισχύοντος Συντάγματος, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 29

«1. Έλληνες πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα, που η οργάνωση και η δράση τους οφείλει να εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος....

2. Τα κόμματα έχουν δικαίωμα στην οικονομική τους ενίσχυση από το Κράτος για τις εκλογικές και λειτουργικές τους δαπάνες, όπως νόμος ορίζει...».

4. Στο άρθρο 1 του ν. 2429/1996 («Χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων κλπ.»-ΦΕΚ Α'155) ορίζονταν τα εξής:

Άρθρο 1

«1. Τα πολιτικά κόμματα χρηματοδοτούνται από το Κράτος προκειμένου να αντιμετωπίσουν μέρος των λειτουργικών και των εκλογικών δαπανών τους.

2. Η κρατική χρηματοδότηση διακρίνεται σε τακτική και εκλογική. 3....

6. Η κρατική χρηματοδότηση δεν υπόκειται σε φόρο ή τέλος».

5. Στο άρθρο 4 του ν. 2459/1997 («Κατάργηση φορολογικών απαλλαγών και άλλες διατάξεις»- ΦΕΚ Α'17), ορίζονταν τα εξής:

Άρθρο 4

«Κατάργηση απαλλαγών από τα τέλη χαρτοσήμου.

Καταργούνται οι απαλλαγές από τέλη χαρτοσήμου που προβλέπονται από τις κατωτέρω διατάξεις: 1)...2)...96) Της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του ν. 2429/1996 (ΦΕΚ 155 Α')...Η ισχύς αυτού του άρθρου αρχίζει από την πρώτη του μεθεπόμενου μήνα από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και καταλαμβάνει τέλη χαρτοσήμου για τα οποία η φορολογική υποχρέωση γεννάται από την ημερομηνία αυτή και μετά.».

6. Στα άρθρα 1, 29 και 31 του ν. 3023/2002 («Χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων από το κράτος κλπ.»-ΦΕΚ Α'146/25.6.2002) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1

«1. Τα πολιτικά κόμματα χρηματοδοτούνται από το Κράτος προκειμένου να αντιμετωπίζουν μέρος των λειτουργικών και των εκλογικών δαπανών τους.

2. Η κρατική χρηματοδότηση διακρίνεται σε τακτική και εκλογική. 3.....

6. Η κρατική χρηματοδότηση δεν υπόκειται σε φόρο».

Άρθρο 29

«1. Το πολιτικό κόμμα πριν αναλάβει δραστηριότητα καταθέτει ιδρυτική δήλωση στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου....2...

6. Το πολιτικό κόμμα αποκτά με την ίδρυσή του νομική προσωπικότητα για την εκπλήρωση της συνταγματικής αποστολής του.».

Άρθρο 31

1... 2. Με εξαίρεση τα άρθρα 24 έως και 29 και 32 έως και 34, ο Ν. 2429/1996 (ΦΕΚ 155 Α), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει έκτοτε, καταργείται.».

7. Στα άρθρα 1 και 33 του ν. 4304/2014 («Έλεγχος των οικονομικών και πολιτικών κομμάτων κλπ.»-ΦΕΚ Α' 234) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1

«Το άρθρο 1 του ν. 3023/2002 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

Άρθρο 1

Ορισμοί, Διακρίσεις-ύψος και δικαιούχοι κρατικής χρηματοδότησης.

1.α) *Χρηματοδότηση: δωρεά, εισφορά, έκπτωση, εισφορά σε είδος, οικονομική ενίσχυση προς τους δικαιούχους χρηματοδότησης.*

β) *Κρατική χρηματοδότηση: η νομοθετικά προβλεπόμενη οικονομική ενίσχυση σε δικαιούχους κρατικής χρηματοδότησης. Η κρατική χρηματοδότηση διακρίνεται σε:*

βα) *Τακτική κρατική χρηματοδότηση: η οικονομική ενίσχυση που παρέχεται κατ' έτος από μέρος των πραγματοποιηθέντων καθαρών εσόδων του ετήσιου Κρατικού Απολογισμού του προηγούμενου οικονομικού έτους, σε πολιτικά κόμματα και συνασπισμούς κομμάτων για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών τους.*

ββ) *Εκλογική κρατική χρηματοδότηση: η οικονομική ενίσχυση που παρέχεται από μέρος των πραγματοποιηθέντων καθαρών εσόδων του ετήσιου κρατικού Απολογισμού του προηγούμενου της διεξαγωγής των εκλογών οικονομικού έτους, σε πολιτικά κόμματα και συνασπισμούς κομμάτων για την κάλυψη των εκλογικών δαπανών τους και βγ)...*

γ) *Ιδιωτική χρηματοδότηση: η οικονομική ενίσχυση οποιασδήποτε μορφής που παρέχεται σε δικαιούχους χρηματοδότησης από φυσικά ή από νομικά πρόσωπα που δεν ανήκουν στο στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα.*

2. Τα πολιτικά κόμματα και οι συνασπισμοί κομμάτων χρηματοδοτούνται από το Κράτος προκειμένου να αντιμετωπίζουν μέρος των λειτουργικών και των εκλογικών δαπανών τους....3...6...

7. Η κρατική χρηματοδότηση δεν υπόκειται σε φόρο. Ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) της συνολικής κρατικής χρηματοδότησης που λαμβάνει κάθε κόμμα και συνασπισμός κομμάτων είναι ακατάσχετο και ανεκχώρητο. Το ποσόν της ιδιωτικής

χρηματοδότησης που δίδεται στους δικαιούχους χρηματοδότησης εκπίπτει ολόκληρο από το φορολογητέο εισόδημα του χρηματοδότη.».

Άρθρο 33.

«Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2015.».

8. Στα άρθρα 1, 2 του π.δ/τος της 28/28.7.1931 («Περί κώδικος των νόμων περί τελών χαρτοσήμου», που κωδικοποίησε τις διατάξεις των ν. 4755/1930 και 5164/1931-εφεξής ΚΝΤΧ-ΦΕΚ Α'239), ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1

«1. Φόρος υπό το όνομα τέλος χαρτοσήμου επιβάλλεται κατά τα εν τω παρόντι νόμω οριζόμενα επί των επί των αυτώ καθοριζομένων εγγράφων».

Άρθρο 2

«1. Τα τέλη χαρτοσήμου διακρίνονται εις αναλογικά και εις πάγια. Ως αναλογικά τέλη κατά τον παρόντα νόμον νοούνται τα υπολογιζόμενα εις ποσοστόν επί της τοις σηματομενοίς εγγράφοις εκφραζομένης χρηματικής αξίας. 2....3...».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προπαρατιθέμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό, συνάγονται τα ακόλουθα:

9. Η κρατική χρηματοδότηση, δηλαδή η οικονομική ενίσχυση των πολιτικών κομμάτων από το κράτος, κατά τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 άρθρου 29 του Συντάγματος, αποτελεί κατ'αρχάς δικαίωμα των κομμάτων (και αντίστοιχη υποχρέωση της πολιτείας και του νομοθέτη), που αναγνωρίσθηκε συνταγματικώς και συναρτάται με την εκπλήρωση της συνταγματικής αποστολής και του σκοπού των κομμάτων, στο πλαίσιο λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, στηρίζεται δε και στην αρχή της ισότητας και της ίσης μεταχειρίσεως αυτών, με την παροχή στα κόμματα ίσων ευκαιριών. Εξ άλλου, ο νομοθέτης, δεν αποκλείεται να θεσπίσει θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις για την παροχή της ενισχύσεως αυτής, εφόσον οι προϋποθέσεις αυτές στηρίζονται σε κριτήρια αντικειμενικά και πρόσφορα για την εξυπηρέτηση του επιδιωκόμενου σκοπού, στο πλαίσιο της δράσεως των κομμάτων, που αντιπροσωπεύουν εν ενεργεία πολιτικές δυνάμεις, των οποίων η παρουσία στην πολιτική σκηνή είναι έκδηλη και εξυπηρετούν την ελεύθερη λειτουργία του

δημοκρατικού πολιτεύματος (Ολ. ΣτΕ 518/2015, 993/1989, ΝΣΚ 193/2012). Περαιτέρω, με τις διατάξεις του ν. 3023/2002, που εκδόθηκε κατ'επιταγήν της παρ. 2 άρθρου 29 του Συντάγματος, όπως το άρθρο 1 του νόμου αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο του ν. 4304/2014, ρυθμίστηκε κατά τρόπο αυτοτελή, ειδικό και λεπτομερειακό, κατά μερική τροποποίηση του πλαισίου που είχε θεσπιστεί προηγουμένως με τον ν. 2429/1996, το ζήτημα της κρατικής χρηματοδότησεως, τακτικής και εκλογικής, των πολιτικών κομμάτων, που αποτελούν *suī generis* ενώσεις προσώπων με νομική προσωπικότητα, η οποία αποκτάται με την ιδρυτική του δήλωση ενώπιον του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, προς τον σκοπό εκπληρώσεως της αποστολής τους, που σχετίζεται με την φύση τους ως θεσμών-στηλοβατών της δημοκρατίας, κατά την ευρωπαϊκή κοινοβουλευτική παράδοση και ως πολιτικών οργανισμών που λειτουργούν μεταξύ κοινωνίας και πολιτείας, ώστε να εξασφαλίζεται η ισορροπία μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής χρηματοδότησεως, συνδυάζοντας την αυτονομία των κομμάτων, την ανάγκη ενισχύσεως από το κράτος και την αποτροπή της εξαρτήσεώς τους από το κράτος και από ιδιωτικά συμφέροντα (Εισ. Έκθεση ν. 3023/2002, πρβλ. Εισ. Έκθεση ν. 2429/1996, ΝΣΚ 193/2012, 335/2009, 411/2006).

10. Εξ άλλου, όπως γίνεται δεκτό, το τέλος χαρτοσήμου, το μεν φέρει τον νομοθετικό ορισμό του φόρου, κατά την διάταξη του άρθρου 1 του ΚΝΤΧ και αποτελεί αυθεντικό έμμεσο δημοσιονομικό βάρος, που επιβάλλεται επί τη ευκαιρία χρησιμοποίησεως συγκεκριμένης δημόσιας υπηρεσίας, το δε, πράγματι, ως βάρος που δεν συνδέεται με αντιπαροχή του κράτους προς τον βαρυνόμενο, έχει, πέραν πάσης αμφιβολίας, την ιδιότητα του φόρου και όχι του τέλους, επί συγκεκριμένης φορολογητέας ύλης και, συγκεκριμένα, δαπάνης, επιβαλλόμενο βάσει ειδικών διατάξεων, οι οποίες, ως φορολογικές, υπόκεινται σε στενή, γραμματική ερμηνεία, χωρίς προσφυγή σε διασταλτική και αναλογική μέθοδο, ως προς το υποκείμενο, το αντικείμενο, τους συντελεστές του φόρου και τις απαλλαγές ή εξαιρέσεις από αυτόν (Ι. Αναστόπουλου-Θ. Φορτσάκη, Φορολ. Δίκαιο, έκδ. 2003, παρ. 93, 291, 383, με εκεί παραπομπές).

11. Εν προκειμένω, κατά την θέση της εισηγήσεως, ο νομοθέτης, με τις διατάξεις των παρ. 1, 6 άρθρου 1 του ν. 3023/2002 (που ισχύουν από 25.6.2002, κατ'άρθρο 33 αυτού) και αυτές των παρ. 1, 7 άρθρου 1 του ν. 4304/2014 (που ισχύουν από 1.1.2015), επεδίωξε και εθέσπισε την μη υπαγωγή σε οποιονδήποτε φόρο της

κρατικής χρηματικής ενισχύσεως των πολιτικών κομμάτων, προκειμένου το ποσό αυτής να αποδίδεται αυτούσιο και χωρίς κρατήσεις φόρων στα δικαιούχα κόμματα, επειδή η χρηματοδότηση αυτή συναρτάται με την εκπλήρωση της συνταγματικής τους αποστολής και του ύψιστου σκοπού τους στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Και ναι μεν διαφοροποιούνται λεκτικώς οι νομοθετικές ρυθμίσεις, που ίσχυσαν πριν και μετά την συνταγματική αναθεώρηση του 2001 («*Η κρατική χρηματοδότηση δεν υπόκειται σε φόρο ή τέλος*», κατά την παρ. 6 άρθρου 1 του ν. 2429/1996 και «*Η κρατική χρηματοδότηση δεν υπόκειται σε φόρο*», κατά την όμοια διατύπωση της παρ. 6 άρθρου 1 του ν. 3023/2002 και της παρ. 7 άρθρου 1 του ν. 4304/2014). Πλην, η διαφοροποίηση αυτή, ακόμη και αν αποτελεί συνειδητή επιλογή του νομοθέτη, ο οποίος, επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς (πρβλ. τις Εισ. Εκθέσεις των ν. 2429/1996 και 3023/2002) θέλησε, να μην εξαιρεί, πλέον, τα τέλη μαζί με τους φόρους, όπως έπραττε προηγουμένως, αλλά μόνον τους φόρους, δεν οδηγεί στην θέση ότι αυτή η μη εξαίρεση καταλαμβάνει και το τέλος χαρτοσήμου, δεδομένου του ότι, ο νομοθέτης αναφέρεται σε δημοσιονομικό βάρος, όπως τούτο κατά νόμο ορίζεται και κατ'ουσίαν χαρακτηρίζεται και όχι όπως επιγράφεται-πιλοφορείται, το δε τέλος χαρτοσήμου αποτελεί φόρο, τόσο κατά τον νομοθετικό ορισμό του, όσο και κατ'ουσίαν, ώστε να αποκλείεται αντίθετη ερμηνευτική προσέγγιση.

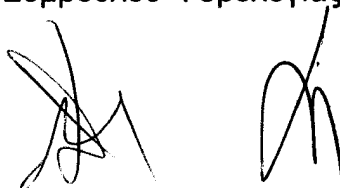
Απάντηση

Κατ'ακολουθία των προεκτεθέντων, εισηγούμαι όπως στο τεθέν ερώτημα δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

12. Βάσει των διατάξεων της παρ. 1 άρθρου 1 του π.δ. 28/1931 και της παρ. 6 άρθρου 1 του ν. 3023/2002, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 7 άρθρου 1 του ν. 4304/2014, η κρατική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων δεν υπόκειται σε τέλος χαρτοσήμου.-»

II. Μετά από συζήτηση, το Ε' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

α) Κατά την γνώμη των λοιπών (πλην του Εισηγητή) μελών (ψηφοί 8), προκειμένου να διατυπωθεί γνώμη επί του ερωτήματος, θεωρείται απαραίτητη η υποβολή εισήγησης και από το Ειδικό Γραφείο Νομικού Συμβούλου Φορολογίας του Ν.Σ.Κ.,

στο οποίο πρέπει να γίνει συγχρέωση του ερωτήματος, καθόσον με αυτό ζητείται ερμηνεία αμιγώς φορολογικών διατάξεων.

β) Ομοφώνως, παραπέμπει το ερώτημα στην Ολομέλεια του Ν.Σ.Κ., λόγω σπουδαιότητας και συναρμοδιότητας του Ειδικού Γραφείου Νομικού Συμβούλου Φορολογίας του Ν.Σ.Κ.-

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Αθήνα, 25.5.2016

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Μεταξία Ανδροβιτσανέα
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Δημήτριος Ι. Μακαρονίδης
Νομικός Σύμβουλος του Κράτους